

openbaar ministerie
ministère public

Collège des procureurs généraux

Bruxelles, le 28 novembre 2017

**CIRCULAIRE N° 10/2017 DU
COLLÈGE DES PROCUREURS
GÉNÉRAUX PRÈS LES COURS
D'APPEL**

Monsieur le Procureur général,
Monsieur le Procureur fédéral,
Madame/Monsieur le Procureur du Roi,
Madame/Monsieur l'Auditeur du travail,

**OBJET : Traitement judiciaire des cas
d'usage de la violence au préjudice des
services de police et traitement judiciaire
des cas d'usage, par les services de police,
de la force ayant entraîné la mort ou une
atteinte grave à l'intégrité physique**

College van Procureurs- generaal

Brussel, 28 november 2017

**OMZENDBRIEF NR. 10/2017 VAN
HET COLLEGE VAN
PROCUREURS-GENERAAL BIJ DE
HOVEN VAN BEROEP**

Mijnheer de Procureur-generaal,
Mijnheer de Federale Procureur,
Mevrouw, Mijnheer de Procureur des Konings,
Mevrouw, Mijnheer de Arbeidsauditeur,

**BETREFT: Gerechtelijke afhandeling van
de gevallen waarin geweld werd gebruikt
tegen de politiediensten en deze waarin de
politiediensten zelf geweld gebruikten met
de dood of een ernstige inbreuk op de
lichamelijke integriteit als gevolg**

Service d'appui du ministère public
Boulevard de Waterloo 76 - 1000 Bruxelles
Tél. : 02/557.42.00
e-mail : sdaomp@just.fgov.be

Steundienst van het Openbaar Ministerie
Waterloolaan 76 - 1000 Brussel
Tel.: 02/557.42.00
e-mail: sdaomp@just.fgov.be

I. VOLET A : VIOLENCES COMMISES À L'ENCONTRE DES MEMBRES DES SERVICES DE POLICE

1. PRÉAMBULE

Dans l'exercice de leur mission d'intérêt général, les membres des services de police s'avèrent particulièrement exposés à des risques d'agressions.

Il était donc du devoir du législateur d'empêcher autant que possible cette violence physique perpétrée à l'encontre des membres des services de police dans le cadre de l'exercice de leurs missions dont la pierre angulaire est la protection de la société.

C'est la raison pour laquelle les articles 280 et suivants du Code pénal avaient été une nouvelle fois modifiés par la loi du 8 mars 2010 qui visait à mieux protéger les officiers ministériels, les agents dépositaires de l'autorité publique ou de la force publique ou toute autre personne ayant un caractère public, contre les actes de violence commis à leur encontre dans l'exercice de leurs fonctions. Cette loi entendait corriger certaines distorsions créées par la loi du 20 décembre 2006 en prévoyant des majorations de peines dans les hypothèses où les victimes des préventions visées aux articles 398, alinéas 1, 2 et 399, alinéas 1, 2, 400 alinéas 1,2 et 401 alinéas 1,2 sont notamment des agents dépositaires de l'autorité ou de la force publique.

C'est dans ce contexte spécifique que la COL 3/2008 a été révisée le 18 septembre 2014.

La montée du radicalisme et du terrorisme ainsi qu'une recrudescence récente et importante des faits de violences commis au préjudice de membres des services de police nécessitent l'envoi d'un signal fort par la rédaction d'une circulaire concernant exclusivement leur situation spécifique en visant à apporter une réponse judiciaire rapide, efficace, dissuasive et uniforme à ces faits inacceptables.

I. LUIK A: GEWELD TEGEN DE LEDEN VAN DE POLITIEDIENSTEN

1. INLEIDING

Bij de uitoefening van hun opdracht van algemeen belang worden de leden van de politiediensten sterk blootgesteld aan risico's van geweld.

De wetgever diende dan ook zoveel mogelijk te vermijden dat er fysiek geweld gepleegd wordt tegen de leden van de politiediensten in het kader van de uitvoering van hun opdrachten, waarvan de bescherming van de maatschappij de hoeksteen is.

Daarom werden de artikelen 280 e.v. Sw. opnieuw gewijzigd door de wet van 8 maart 2010, waarbij het de bedoeling was om de ministeriële ambtenaren, de agenten die drager zijn van het openbaar gezag of van de openbare macht of eender welke andere persoon die een openbare hoedanigheid bekleedt, beter te beschermen tegen ten aanzien van hen gepleegd geweld bij de uitoefening van hun functies. Aan de hand van deze wet werd ernaar gestreefd om bepaalde door de wet van 20 december 2006 veroorzaakte anomalieën bij te stellen door te voorzien in strafverhogingen in de gevallen waarin de slachtoffers van de in artikel 398, eerste en tweede lid, artikel 399, eerste en tweede lid, artikel 400, eerste en tweede lid en artikel 401, eerste en tweede lid Sw. vermelde tenlasteleggingen, agenten zijn die drager zijn van het openbaar gezag of van de openbare macht.

In deze specifieke context werd de omzendbrief COL 3/2008 op 18 september 2014 herzien.

Wegens de sterke toename van het radicalisme en het terrorisme evenals een recente en aanzienlijke stijging van de feiten van geweld tegen leden van de politiediensten is het nodig aan de hand van een omzendbrief die uitsluitend is toegespitst op hun specifieke situatie, een sterk signaal te geven door een snelle, doeltreffende, ontradende en uniforme gerechtelijke reactie te bieden op dergelijke onaanvaardbare feiten.

2. VIOLENCES ENTRAINANT LA MORT OU UNE INCAPACITÉ DE PLUS DE 4 MOIS**A. Ouverture d'office d'une information pénale**

Une information pénale est systématiquement ouverte chaque fois que le recours à la violence a eu pour conséquence soit le décès soit une incapacité de plus de 4 mois d'un membre des services de police. Le procès-verbal portera la mention spécifique « violences envers un membre des services de police ». Les services administratifs du parquet encoderont cette mention dans le champ contexte adéquat.

Le magistrat de service sera systématiquement avisé de ces faits afin de lui permettre d'ordonner ou de confirmer une privation de liberté et le cas échéant, une mise à l'instruction de l'affaire en fonction de la gravité des faits dont il est saisi.

B. Choix du service d'enquête

Le magistrat désignera le service chargé de l'enquête. Il s'agira de préférence d'un service différent de celui auquel appartient la victime.

C. Audition de la victime

L'audition de la victime se fera dans les meilleurs délais selon son état de santé, l'intervention du stress team lui étant proposée de manière systématique et par priorité.

D. Communication à la victime

Afin d'éviter que la victime ait l'impression d'être oubliée ou négligée, il importe de privilégier une communication facile et rapide de l'état de la procédure et de son avancement lorsque la victime ou son supérieur hiérarchique ou le responsable des ressources humaines ou l'avocat désigné en fait la demande.

2. GEWELD MET HET OVERLIJDEN OF ARBEIDSONGESCHIKTHEID VAN MEER DAN 4 MAANDEN**A. Ambtshalve opening van een opsporingsonderzoek**

Een opsporingsonderzoek wordt systematisch geopend telkens wanneer het gebruik van geweld ofwel het overlijden ofwel een arbeidsongeschiktheid van meer dan 4 maanden van een lid van de politiediensten tot gevolg had. In het proces-verbaal zal de specifieke vermelding "geweld tegen een lid van de politiediensten" worden opgenomen. De administratieve diensten van het parket zullen deze vermelding registreren in het bijhorende contextveld.

De dienstdoende magistraat zal systematisch op de hoogte worden gebracht van deze feiten om, rekening houdend met de ernst ervan, een vrijheidsberoving te bevelen of te bevestigen en eventueel een gerechtelijk onderzoek te vorderen.

B. Keuze van de onderzoeksdienst

De magistraat duidt de dienst aan die met het onderzoek zal worden belast. Het betreft bij voorkeur een andere dienst dan die waartoe het slachtoffer behoort.

C. Verhoor van het slachtoffer

Het verhoor van het slachtoffer zal, in functie van zijn gezondheidstoestand zo vlug mogelijk gebeuren, waarbij hem steeds en bij voorrang, de tussenkomst van het stress team, wordt voorgesteld.

D. Mededeling aan het slachtoffer

Om te vermijden dat het slachtoffer de indruk krijgt te worden vergeten of verwaarloosd, moeten het slachtoffer, zijn hiërarchische verantwoordelijke, de verantwoordelijke van de human resources of de aangestelde advocaat, wanneer ze hierom verzoeken, snel en eenvoudig op de hoogte worden gebracht van de stand van de rechtspleging of de voortgang ervan.

Cette manière de procéder s'applique que la victime se soit constituée partie civile ou non.

Les services de police appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire GPI 58 relative à l'assistance policière aux victimes, notamment en ce qui concerne l'intervention du service d'assistance policière aux victimes et l'orientation vers les services d'aide aux victimes des communautés.

En outre, les magistrats appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire COL 16/2012 relative à l'accueil des victimes au sein des parquets et des tribunaux, en particulier en ce qui concerne la saisine du service d'accueil des victimes dès l'ouverture du dossier au parquet et ensuite lors des étapes importantes de la procédure telles que la consultation du dossier, les audiences et la restitution des pièces à conviction. En cas de décès de la victime toutes les dispositions de la circulaire COL 17/2012 concernant, en cas d'intervention des autorités judiciaires, le traitement respectueux du défunt, l'annonce de son décès, le dernier hommage à lui rendre et le nettoyage des lieux, seront également suivies.

E. Renvoi devant la juridiction de fond

Afin d'assurer une répression efficace et dissuasive des faits présentant une telle gravité, il importe qu'en pareille hypothèse, le dossier fasse systématiquement l'objet d'une citation directe ou d'un renvoi devant le tribunal correctionnel.

L'hypothèse d'un renvoi devant la cour d'assises ne doit toutefois pas être exclu dans les cas les plus graves où les faits de violences ont causé la mort d'un membre des services de police lorsque les conditions de la COL 2/2016 se trouvent réunies.

Deze werkmethode wordt steeds toegepast, ongeacht het feit of het slachtoffer zich burgerlijke partij heeft gesteld.

De politiediensten zullen de principes en richtlijnen toepassen van de omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening, namelijk wat betreft de tussenkomst van de dienst politionele slachtofferbejegening en de oriëntatie naar de diensten slachtofferhulp van de gemeenschappen.

Bovendien zullen de magistraten de principes en richtlijnen van de omzendbrief COL 16/2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken toepassen, in het bijzonder wat betreft de vassing van de dienst slachtofferonthaal vanaf de opening van het dossier op het parket en vervolgens tijdens belangrijke fases van de procedure zoals de inzage van het dossier, de zittingen en de teruggave van overtuigingstukken. In geval van overlijden van het slachtoffer worden ook de bepalingen van de omzendbrief COL 17/2012 inzake het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden gevolgd.

E. Verwijzing naar de rechter ten gronde

Om dergelijke ernstige feiten doeltreffend en ontradend te kunnen beteugelen, zal het dossier in een dergelijk geval systematisch het voorwerp uitmaken van een rechtstreekse dagvaarding of een verwijzing naar de correctionele rechtbank.

Een verwijzing van de zaak naar het hof van assisen dient evenwel niet te worden uitgesloten wanneer in de meest ernstige gevallen het geweld heeft geleid tot het overlijden van een lid van de politiediensten en wanneer de voorwaarden van de omzendbrief COL 2/2016 zijn vervuld.

3. VIOLENCES PHYSIQUES ENTRAINANT UNE INCAPACITÉ DE 4 MOIS OU MOINS, VIOLENCES PHYSIQUES SANS INCAPACITÉ, RÉBELLION, OUTRAGE OU MENACES

A. Ouverture d'office d'un dossier

Une information pénale est systématiquement ouverte. Le procès-verbal portera la mention spécifique « violences envers un membre des services de police ». Les services administratifs du parquet encoderont cette mention dans le champ contexte adéquat.

Le magistrat de service ne sera avisé de ces faits que dans l'hypothèse où une privation de liberté s'avère opportune eu égard aux éléments factuels en présence (ex. : faits de rébellion en bande, faits récurrents à charge d'une même personne, gravité des faits, ...).

B. Audition de la victime

L'audition de la victime se fera dans les meilleurs délais, l'intervention du stress team lui étant proposée de manière systématique et par priorité.

C. Communication à la victime

Afin d'éviter que la victime ait l'impression d'être oubliée ou négligée, il importe de privilégier une communication facile et rapide de l'état de la procédure et de son avancement lorsque la victime ou son supérieur hiérarchique ou le responsable des ressources humaines ou l'avocat désigné en fait la demande.

Cette manière de procéder s'applique que la victime se soit constituée partie civile ou non.

Les services de police appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire GPI 58 relative à l'assistance policière aux victimes, notamment en ce qui concerne l'intervention du service d'assistance policière

3. FYSIEK GEWELD DAT HEEFT GELEID TOT EEN ARBEIDSONGESCHIKTHEID VAN 4 MAANDEN OF MINDER, FYSIEK GEWELD ZONDER ARBEIDSONGESCHIKTHEID, WEERSPANNIGHEID, SMAAD OF BEDREIGINGEN

A. Ambtshalve opening van een dossier

Een opsporingsonderzoek wordt systematisch geopend. In het proces-verbaal zal de specifieke vermelding "geweld tegen een lid van de politiediensten" worden opgenomen. De administratieve diensten van het parket zullen deze vermelding registreren in het bijhorende contextveld.

De dienstdoende magistraat zal slechts op de hoogte worden gebracht wanneer een vrijheidsberoving opportuun blijkt te zijn rekening houdend met alle feitelijke elementen (vb. feiten van weerspanning in bende, herhaalde feiten in hoofde van éénzelfde persoon, zwaarwichtigheid van de feiten, enz.).

B. Verhoor van het slachtoffer

Het verhoor van het slachtoffer zal zo vlug mogelijk gebeuren, waarbij hem steeds en bij voorrang, de tussenkomst van het stress team, wordt voorgesteld.

C. Mededeling aan het slachtoffer

Om te vermijden dat het slachtoffer de indruk krijgt te worden vergeten of verwaarloosd, moeten het slachtoffer, zijn hiërarchisch meerdere, de verantwoordelijke van de human resources of de aangestelde advocaat wanneer ze hierom verzoeken snel en eenvoudig op de hoogte worden gebracht van de stand van de rechtspleging of de voortgang ervan.

Deze werkmethode wordt steeds toegepast ongeacht het feit of het slachtoffer zich burgerlijke partij heeft gesteld.

De politiediensten zullen de principes en richtlijnen toepassen van de omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening, namelijk wat betreft de tussenkomst van de dienst politionele

aux victimes et l'orientation vers les services d'aide aux victimes des communautés.

En outre, les magistrats appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire COL 16/2012 relative à l'accueil des victimes au sein des parquets et des tribunaux, en particulier en ce qui concerne la saisine du service d'accueil des victimes dès l'ouverture du dossier au parquet et ensuite lors des étapes importantes de la procédure telles que la consultation du dossier, les audiences et la restitution des pièces à conviction. En cas de décès de la victime toutes les dispositions de la circulaire COL 17/2012 concernant, en cas d'intervention des autorités judiciaires, le traitement respectueux du défunt, l'annonce de son décès, le dernier hommage à lui rendre et le nettoyage des lieux, seront également suivies.

D. Orientation finale du dossier

Le magistrat appréciera la suite à réserver aux faits dont il est saisi en fonction de leur gravité.

La saisine d'une juridiction de fond devra avoir lieu lorsque les faits présentent une certaine gravité, un caractère répétitif ou en l'absence de collaboration de l'auteur dans la mesure initialement envisagée par le magistrat.

Le magistrat pourra toutefois prendre des mesures telles que la probation prétorienne, la transaction ou la médiation pénale pourvu qu'elles constituent une réponse sérieuse, efficace et adéquate par rapport aux faits commis.

Il s'agit d'une appréciation au cas par cas.

II. VOLET B : USAGE DE LA FORCE PAR LES MEMBRES DES SERVICES DE POLICE

1. PRÉAMBULE

La tâche des forces de police est d'autant plus ardue que, confrontés à des situations inattendues et parfois d'une extrême violence

slachtofferbejegening en de oriëntatie naar de diensten slachtofferhulp van de gemeenschappen.

Bovendien zullen de magistraten de principes en richtlijnen van de omzendbrief COL 16/2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken toepassen, in het bijzonder wat betreft de vassing van de dienst slachtofferonthaal vanaf de opening van het dossier op het parket en vervolgens tijdens belangrijke fases van de procedure zoals de inzage van het dossier, de zittingen en de teruggave van overtuigingstukken. In geval van overlijden van het slachtoffer worden ook de bepalingen van de omzendbrief COL 17/2012 inzake het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden gevolgd.

D. Definitieve oriëntatie van het dossier

De magistraat oordeelt over het aan de feiten te verlenen gevolg in functie van hun zwaarwichtigheid.

De zaak zal worden voorgelegd aan de rechtbank wanneer de feiten ernstig of repetitief zijn, of wanneer de dader geen medewerking verleent aan de maatregel die aanvankelijk door de magistraat werd vooropgesteld.

De magistraat kan desalniettemin maatregelen nemen, zoals de pretoriaanse probatie, de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken, in zover deze een ernstig, efficiënt en passend antwoord bieden op de gepleegde feiten.

Elk dossier moet afzonderlijk worden beoordeeld.

II. LUIK B: GEBRUIK VAN GEWELD DOOR DE LEDEN VAN DE POLITIEDIENSTEN

1. INLEIDING

De leden van de politiediensten hebben geen gemakkelijke opdracht; zij worden bij hun dagdagelijks optreden geconfronteerd met

dont ils peuvent être les premières victimes, les membres des services de police dans leurs actions quotidiennes sont amenés à prendre des risques importants pour leur sécurité, situation encore aggravée par la montée actuelle de l'extrémisme violent et du terrorisme. Lorsque le membre des services de police est amené à devoir faire usage de la force, entraînant des lésions physiques ou la mort d'une personne, l'enquête qui s'en suit suscite souvent une incompréhension dans son chef et celui de ses collègues.

Ce sentiment d'injustice est compréhensible mais, le Ministère Public doit vérifier si les conditions du recours à la force et les conséquences parfois dramatiques qui s'en suivent étaient justifiées.

En conséquence, la présente circulaire a également pour objet le traitement judiciaire des cas dans lesquels les services de police ont fait, dans l'exercice de leurs missions, usage de la force en mettant en œuvre les prérogatives découlant des articles 37 et suivants de la loi sur la fonction de police et ayant entraîné la mort ou une atteinte grave à l'intégrité physique des personnes.

L'application du volet B de la présente circulaire est donc subordonné à la réunion d'une double condition :

- une atteinte grave à l'intégrité physique de la personne à l'égard de laquelle la force a été utilisée ou sa mort ;
- une présomption que la force a été utilisée conformément aux articles 37 et suivants de la loi sur la fonction de police.

La présente circulaire ne s'applique donc pas lorsqu'il y a des indices que le recours à la force n'a pas été légitime, strictement nécessaire et proportionné.

Pour être effective une enquête doit permettre:

- de déterminer si le recours à la force était justifié ou non ;

onverwachte situaties en soms ook extreem geweld, waarvan zij het eerste slachtoffer kunnen zijn, en waarbij zij aanzienlijke risico's voor hun eigen veiligheid moeten nemen, risico's die momenteel nog versterkt worden door de toename van het gewelddadig extremisme en van het terrorisme. Wanneer een lid van de politiediensten geweld moet gebruiken dat fysieke letsels of zelfs het overlijden van een persoon met zich brengt, dan stuit het daaropvolgende onderzoek ook vaak op onbegrip bij zowel de betrokkene als diens collega's.

Dit gevoel van onrechtvaardigheid is begrijpelijk, maar het Openbaar Ministerie moet nu eenmaal nagaan of het geweld én de soms dramatische gevolgen ervan in de gegeven omstandigheden verantwoord waren.

Bijgevolg heeft deze omzendbrief ook betrekking op de gerechtelijke afhandeling van de gevallen waarin de politiediensten in het kader van het vervullen van hun opdrachten, bij het uitoefenen van hun bevoegdheden voortvloeiende uit artikel 37 e.v. van de wet op het politieambt, geweld gebruikt hebben dat de dood of een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van personen tot gevolg heeft gehad.

De toepassing van luik B van deze omzendbrief hangt dus van een dubbele voorwaarde af:

- een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van de persoon ten aanzien van wie het geweld gebruikt werd, of diens overlijden;
- een vermoeden dat het geweld gebruikt werd overeenkomstig artikel 37 e.v. van de wet op het politieambt.

Deze omzendbrief is dus niet van toepassing wanneer er aanwijzingen zijn dat het geweld niet op een rechtsgeldige manier gebruikt werd, noch strikt noodzakelijk en proportioneel was.

Om effectief te zijn moet een onderzoek het mogelijk maken:

- vast te stellen of het gebruik van geweld al dan niet geoorloofd was;

- de pouvoir mener à l'identification des responsables et, le cas échéant, à leur sanction ;
- de la manière la plus large et la plus précise, la manifestation de la vérité en évitant les conclusions hâtives.
- de verantwoordelijken te identificeren, en hen desgevallend een sanctie op te leggen;
- op een zo breed en precies mogelijke manier de waarheid aan het licht te brengen, waarbij overhaaste conclusies vermeden moeten worden.

Dans le respect de la jurisprudence de la CEDH, il convient également de veiller à ce que l'enquête :

- soit adéquate, c'est-à-dire que doivent avoir été mis en œuvre tous les procédés ordinaires d'investigation nécessaires pour éclaircir les faits ;
- soit indépendante et impartiale tant en ce qui concerne son exécution que sa direction ;
- réponde à une exigence de célérité et de diligence raisonnable ;
- soit effectuée sous le contrôle du public dès que la procédure le permet ;
- associe la victime ou ses proches, dans la mesure du possible, à son déroulement et à son issue ;
- respecte des droits de la défense.

2. PROCÉDURE À SUIVRE

A. Ouverture d'office d'une information pénale

Une information pénale est systématiquement ouverte, chaque fois que le recours à la force a eu pour conséquence soit le décès d'une personne, soit des blessures graves et ce, afin d'assurer une manifestation optimale de la vérité.

Overeenkomstig de rechtspraak van het EHRM moet er ook op toegezien worden dat het onderzoek:

- op een adequate manier gevoerd wordt, m.a.w. dat alle gebruikelijke onderzoeksmiddelen ingezet worden die noodzakelijk zijn om de feiten uit te klaren;
- onafhankelijk en onpartijdig is, zowel wat de uitvoering als de leiding ervan betreft;
- beantwoordt aan de vereiste van de snelheid en met de grondigheid gevoerd wordt die er redelijkerwijs van verwacht mag worden;
- onder publiek toezicht verloopt zodra de procedure dit mogelijk maakt;
- het slachtoffer of diens naasten in de mate van het mogelijke bij de afwikkeling en het resultaat ervan betreft;
- de rechten van de verdediging eerbiedigt.

2. TE VOLGEN PROCEDURE

A. Ambtshalve opening van een opsporingsonderzoek

Een opsporingsonderzoek wordt systematisch geopend telkens wanneer het gebruik van geweld ofwel het overlijden van een persoon tot gevolg had, ofwel ernstige kwetsuren veroorzaakte, zodanig dat de waarheid optimaal aan het licht gebracht kan worden.

Le critère de gravité de l'atteinte à l'intégrité physique est apprécié par le magistrat qui traite le dossier, qui peut, le cas échéant, mettre le dossier à l'instruction.

Het criterium van de ernst van de inbreuk op de lichamelijke integriteit wordt beoordeeld door de magistraat die het dossier behandelt en die in voorkomend geval een gerechtelijk onderzoek kan vorderen.

Le code de prévention 46 A (homicide ou coups et blessures involontaires) est retenu dans tous les cas.

Voor alle gevallen moet hiervoor tenlasteleggingscode 46 A (onvrijwillige doodslag of onopzettelijke slagen en verwondingen) weerhouden worden.

B. Conserver deux dossiers distincts

B. Bijhouden van twee afzonderlijke dossiers

Les faits ayant généré l'usage de la force et les faits relatifs à l'usage de la force font l'objet de procès-verbaux initiaux distincts et sont traités de manière séparée. Le dossier relatif à l'usage de la force est de préférence maintenu à l'information.

De feiten die aanleiding gaven tot het gebruik van geweld en deze met betrekking tot het geweld zelf maken het voorwerp uit van twee aparte aanvankelijke processen-verbaal die afzonderlijk zullen worden behandeld. Het dossier over het gebruik van geweld wordt bij voorkeur in opsporingsonderzoek gehouden.

C. Choix du service d'enquête

C. Keuze van de voor het onderzoek bevoegde dienst

La qualité de membre des services de police et la nécessité d'une enquête impartiale amènent le procureur du Roi à saisir sans tarder le service d'enquêtes du Comité P¹ afin de lui confier l'enquête. Si le procureur du Roi décide de mettre le dossier à l'instruction, il adressera au juge d'instruction des réquisitions en ce sens.

Omwille van de hoedanigheid van lid van de politiediensten en de noodzaak van een onpartijdig onderzoek vertrouwt de procureur des Konings onverwijld het onderzoek aan de dienst Enquêtes van het Comité P² toe. Indien hij beslist de onderzoeksrechter te vatten, neemt de procureur des Konings een vordering in die zin.

En attendant, pour effectuer les premiers devoirs, le magistrat désignera un service différent de celui auquel appartiennent les membres des services de police qui ont fait usage de la force.

In afwachting, duidt de magistraat een andere dienst aan dan deze waarvan de leden van de politiediensten die het geweld gebruikten deel uitmaken, om de eerste onderzoekshandelingen uit te voeren.

¹ Voir la Directive ministérielle du 22 septembre 2011 du ministre de la justice organisant la répartition des tâches en matière de police judiciaire pour des infractions impliquant des fonctionnaires de police. Le numéro d'appel du Comité P est le 02/286.28.82 pour les francophones et le 02/286.28.81 pour les néerlandophones.

² Cf. de ministeriële richtlijn van 22 september 2011 van de minister van Justitie tot regeling van de taakverdeling inzake de opdrachten van gerechtelijke politie betreffende misdrijven waarbij politieambtenaren betrokken zijn. Het telefoonnummer van het Comité P is 02/286.28.82 voor de Franstaligen en 02/286.28.81 voor de Nederlandstaligen.

D. Audition en Salduz 3 à l'issue d'un délai de minimum 24 heures

Le magistrat fait procéder au plus vite à l'audition des membres des services de police concernés dans le cadre d'un Salduz 3³. L'audition ne peut avoir lieu moins de 24 heures après les faits afin de permettre aux membres des services de police de prendre contact avec un avocat qui les assistera lors de leur audition, sauf demande expresse de ces membres des services de police d'être entendus plus rapidement.

Entre le moment où les faits ont été commis et le moment où leur audition est réalisée, les membres des services de police ne sont pas privés de liberté. Ils peuvent, s'ils le requièrent, bénéficier d'une assistance psychologique. Il convient toutefois que le parquet et principalement les supérieurs hiérarchiques des membres des services de police veillent à éviter de laisser se développer une situation susceptible d'engendrer, par la suite, un climat de suspicion, voire de collusion laissant supposer un usage illégitime de la force.

Dans les auditions et autres actes de procédure, seule l'adresse administrative du ou des membre(s) des services de police concerné(s) est libellée conformément aux articles 75ter, 75quater et, le cas échéant, 112quinquies et sexies du Code d'instruction criminelle.

E. Autres devoirs à diligenter avec un maximum de célérité

Toutes les mesures nécessaires à la manifestation de la vérité sont prises avec toute la diligence voulue et notamment :

- désignation d'experts ;
- examen du laboratoire ;
- prise de sang (très important) ;
- saisie d'images ;
- audition de témoins ;
- confrontation ;
- ...

D. Salduz 3-verhoor na afloop van een termijn van minimaal 24 uur

De magistraat laat zo snel mogelijk overgaan tot een Salduz 3-verhoor⁴ van de betrokken leden van de politiediensten. Dit verhoor mag evenwel niet plaatsvinden minder dan 24 uur na de feiten, zodanig dat de leden van de politiediensten contact kunnen opnemen met een raadsman die hen bij hun verhoor zal bijstaan, behoudens uitdrukkelijk verzoek van deze leden van de politiediensten zelf om sneller verhoord te worden.

Tussen het moment waarop de feiten gepleegd werden en zij verhoord worden, worden de leden van de politiediensten niet van hun vrijheid beroofd. Zij kunnen bovendien vragen om psychologische bijstand te krijgen. Niettemin moeten het parket en, in hoofdorde, de politioneel hiërarchische meerderen erop toezien dat vermeden wordt een situatie te laten ontstaan die een klimaat van verdachtmakingen of zelfs collusie zou kunnen creëren waarbij de indruk wordt gewekt dat het geweld op een onrechtmatige manier gebruikt werd.

Naar aanleiding van de verhoren en andere rechtsplegingshandelingen wordt overeenkomstig de artikelen 75ter, 75quater en, desgevallend, 112quinquies en sexies van het Wetboek van Strafvordering enkel het administratief adres van het/de betrokken lid/leden van de politiediensten vermeld.

E. Andere zo snel mogelijk uit te voeren onderzoeksdaden

Alle maatregelen die noodzakelijk zijn om de waarheid aan het licht te brengen worden met de nodige spoed genomen, meer bepaald:

- de aanwijzing van deskundigen;
- het onderzoek door het laboratorium;
- de bloedafname (zeer belangrijk);
- de inbeslagname van beeldmateriaal;
- het verhoor van getuigen;
- de confrontatie;
- ...

³ Voir la Circulaire 8/2011 relative au droit d'accès à un avocat – version révisée du 24/11/2016, page 10.

⁴ Zie omzendbrief 8/2011 inzake het recht op bijstand door een advocaat – herziene versie van 24/11/2016, pagina 10.

Le report de l'audition du ou des membre(s) des services de police concerné(s) se fait sans préjudice de l'accomplissement de ces mesures.

Durant ce délai, il apparaît opportun que l'officier de police judiciaire de service dresse un procès-verbal relatant le déroulement des faits. Ce procès-verbal fera référence au dossier qui a généré l'intervention des membres des services de police.

F. Associer la victime

Les services de police appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire GPI 58 relative à l'assistance policière aux victimes, notamment en ce qui concerne l'intervention du service d'assistance policière aux victimes et l'orientation vers les services d'aide aux victimes des communautés.

En outre, les magistrats appliqueront les principes et directives contenus dans la circulaire COL 16/2012 relative à l'accueil des victimes au sein des parquets et des tribunaux, en particulier en ce qui concerne la saisine du service d'accueil des victimes dès l'ouverture du dossier au parquet et ensuite lors des étapes importantes de la procédure telles que la consultation du dossier, les audiences et la restitution des pièces à conviction. En cas de décès de la victime toutes les dispositions de la circulaire COL 17/2012 concernant, en cas d'intervention des autorités judiciaires, le traitement respectueux du défunt, l'annonce de son décès, le dernier hommage à lui rendre et le nettoyage des lieux, seront également suivies.

3. SITUATION PARTICULIÈRE DE DSU

La spécificité et le caractère généralement urgent et délicat des missions confiées aux unités de DSU justifient la prise des mesures suivantes, destinées à assurer la continuité de leur service tout en préservant la manifestation de la vérité.

Het uitstellen van het verhoor van het/de betrokken lid/leden van de politiediensten, mag geen afbreuk aan het goede verloop van deze maatregelen doen.

Tijdens deze termijn, is het opportuun dat de dienstdoende officier van gerechtelijke politie een proces-verbaal opstelt dat het verloop van de feiten relateert. Dit proces-verbaal zal verwijzen naar het dossier dat aan de basis ligt van de tussenkomst van de leden van de politiediensten.

F. Betrokkenheid van het slachtoffer

De politiediensten zullen de principes en richtlijnen toepassen van de omzendbrief GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening, namelijk wat betreft de tussenkomst van de dienst politionele slachtofferbejegening en de oriëntatie naar de diensten slachtofferhulp van de gemeenschappen.

Bovendien zullen de magistraten de principes en richtlijnen van de omzendbrief COL 16/2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken toepassen, in het bijzonder wat betreft de vating van de dienst slachtofferonthaal vanaf de opening van het dossier op het parket en vervolgens tijdens belangrijke fases van de procedure zoals de inzage van het dossier, de zittingen en de teruggave van overtuigingstukken. In geval van overlijden van het slachtoffer worden ook de bepalingen van de omzendbrief COL 17/2012 inzake het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden gevolgd.

3. SPECIFIEKE SITUATIE VAN DSU

Het specifieke en doorgaans dringende en delicate karakter van de aan de bijzondere eenheden van DSU toevertrouwde taken rechtvaardigt dat hiernavolgende maatregelen genomen worden, die de continuïteit van de dienst moeten garanderen, mits het veilig stellen van de waarheidsvinding.

Le fait que ces unités soient spécialement entraînées, qu'elles travaillent en équipe et qu'elles soient susceptibles d'être très rapidement appelées à intervenir sur une autre situation urgente ajoute encore à la spécificité des mesures à prendre en qui les concerne.

Het feit dat deze eenheden speciaal getraind zijn, in team optreden en snel moeten kunnen inspelen op een andere hoogdringende situatie is een bijkomende factor die het specifieke karakter van de voor deze dienst te nemen maatregelen verantwoordt.

Il paraît dès lors nécessaire :

- d'obtenir du responsable de DSU, un rapport ou un procès-verbal relatant le contexte de l'intervention, les circonstances du recours à la force, les moyens employés et l'identification du code (art. 112 quater du CiCr) attribué au membre des services de police concerné ;
- de compter les munitions avant toute intervention ;
- de minimiser le temps d'immobilisation des armes lors des analyses balistiques et ce, surtout pour les armes collectives, la poursuite des missions qui leur incombent en dépendant directement ;
- de procéder à l'audition du membre des services de police concerné le plus rapidement possible en fonction des contingences opérationnelles ;

4. PROTECTION PARTICULIÈRE DE L'IDENTITÉ

Il est entendu que l'ensemble de ces mesures trouvent à s'appliquer sans préjudice des dispositions de la loi du 25 décembre 2016 modifiant le statut juridique des détenus et la surveillance des prisons et portant des dispositions diverses en matière de justice qui concerne plus particulièrement la protection de l'identité des membres des services de police appartenant à des unités spéciales ou chargés d'enquêter ou d'intervenir sur des infractions particulièrement graves (cfr. articles 112quater jusqu'à 112 undecies du Code d'instruction Criminelle).

Het lijkt daarom noodzakelijk:

- dat de verantwoordelijke officier van DSU een verslag of een proces-verbaal opstelt waarin de context van de interventie opgetekend wordt, evenals de omstandigheden waarin tot geweld overgegaan werd, de ontplooiden middelen en de code (cf. artikel 112quater van het Wetboek van Strafvordering) die toegekend werd aan het betrokken lid van de politiediensten;
- dat vóór elke interventie alle munitie geteld wordt ;
- dat, naar aanleiding van de ballistische analyses, de wapens voor een zo kort mogelijke periode uit omloop gehaald worden, dit vooral wat de collectieve wapens betreft, aangezien de voortzetting van hun opdrachten daar rechtstreeks van afhangt ;
- dat het betrokken lid van de politiediensten zo snel mogelijk verhoord wordt, rekening houdend met de operationele omstandigheden.

4. BIJZONDERE BESCHERMING VAN DE IDENTITEIT

Vanzelfsprekend moeten al deze maatregelen toegepast worden zonder afbreuk te doen aan de bepalingen van de wet van 25 december 2016 tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenen en houdende diverse bepalingen inzake justitie, die meer specifiek betrekking heeft op de afscherming van de identiteit van de leden van de politiediensten behorend tot de speciale eenheden of die onderzoek doen naar of interveniëren bij bijzonder zware misdrijven (cfr de artikelen 112quater tot 112 undecies wetboek van strafvordering).

III. DÉSIGNATION D'UN MAGISTRAT DE RÉFÉRENCE

Un magistrat de référence est désigné au sein de chaque parquet général afin de veiller à l'application et au suivi de la présente circulaire.

III. AANSTELLING VAN EEN REFERENTIEMAGISTRAAT

Een referentiemagistraat wordt aangesteld binnen elk parket-generaal om te waken over de toepassing en opvolging van deze omzendbrief.

Bruxelles, le 28 novembre 2017

Brussel, 28 november 2017

Le procureur général près la cour d'appel à Anvers, Président du Collège des procureurs généraux

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen, Voorzitter van het College van Procureurs-generaal,

Patrick VANDENBRUWAENE

Le procureur général près la cour d'appel à Liège,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Luik,

Christian DE VALKENEER

Le procureur général près la cour d'appel à Gand,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Gent,

Erwin DERNICOURT

Le procureur général près la cour d'appel à Bruxelles,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel,

Johan DELMULLE

Le procureur général près la cour d'appel à Mons, ,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Bergen,

Ignacio de la SERNA